

ЦИФРИ З ЛІТЕРНИМИ НАРОЩЕННЯМИ І БЕЗ НИХ

У писемних текстах спостерігаємо дуже непослідовне нарощення літер на арабські цифри, ужиті як числівники з кількісним значенням (пор.: *твори у 2-х томах і твори у 2-ох томах; твори в 5-и томах і твори в 5-ти томах; Словник української мови в 11-и томах і Словник української мови в 11-ти томах*) та як порядкові числівники у відмінкових формах на означення часу (пор.: [Олег Ольжич] *загинув під час чергового допиту в ніч із 9-го на 10 червня 1944 року; У 1937-му* [він] *очолив культурно-освітню референтуру Проводу. У жовтні 1941-го став одним з організаторів Української національної ради в Києві* (Україна молода, 5 — 6.01.2017); *...нібито до травня 2017-го підземні роботи мають завершитися* (Україна молода, 12.01.2017) або зі значенням послідовності (*2-е видання і 2-ге видання*). Трапляються безпідставні нарощення навіть на римські цифри (напр.: *VII-й поверх, III-й тур*), що, як відомо, безпосередньо виражають значення порядкових числівників. Це спричинено насамперед тим, що в «Українському правописі» не визначені правила про нарощення / ненарощення літер на цифри, які передають значення кількісних і порядкових числівників. Перелік таких правил з'явився в нових державних стандартах України та в деяких довідкових виданнях. Відповідно до цих правил **літери не потрібно нарощувати** на арабські цифри, що позначають:

- 1) кількісний числівник у непрямих відмінках: *твори у 2 томах; Словник української мови в 11 томах; вистава на 3 дії; поема з 4 частин;*
- 2) кількісний числівник у родовому відмінку однини, що є першою частиною складних іменників та прикметників: *50-річчя; 200-річчя; 30-кілометровий; 20-годинний;*
- 3) порядковий числівник, що входить до складу календарних дат: *14 січня 2017 року; у лютому 2017 року; наприкінці 2017 року;*
- 4) порядковий числівник, який разом із наступним іменником становить назву класу, курсу, групи, студії, каналу тощо: *2 клас; у 2 класі; 10 клас; із 10 класу; 1 курс; на 1 курсі; 33 група; від 33 групи; 5 канал; на 5 каналі; 2 студія; у 2 студії;*
- 5) порядковий числівник на позначення нумерованих військових з'єднань та підрозділів: *72 окрема механізована бригада; у 72 окремій механізованій бригаді;*
- 6) порядковий числівник, ужитий перед іменником, з яким він є назвою свята: *з 8 Березня;*
- 7) порядковий числівник, ужитий після іменника, номер якого він визначає; це номери розділів, томів, додатків, таблиць, малюнків, сторінок, статей правових кодексів тощо: *у розділі 1; із тому 2; у додатку 2; у таблиці 3; на малюнку 4; на сторінці 37; у статті 10 Сімейного кодексу.* Якщо ж порядковий числівник стоїть перед іменником із такими значеннями, то він має літерне нарощення, як і інші порядкові числівники в аналогічній позиції, передані арабськими цифрами. Такі числівники пишуть з однією або двома літерами їхнього закінчення. **Нарощення складається з однієї літери**, якщо порядковий числівник закінчується на *-ої, -ою* (з *10-ї години; з 2-ї половини року; з 5-ю літерою*), на голосний та приголосний, зокрема і *ї* (на *початку 80-х років; о 9-ї години; 2-ї ряд; 3-й етап; у 3-й таблиці; на 37-й сторінці*). **Дволітерне нарощення** буває тоді, коли порядковий числівник закінчується на приголосний і голосний: *на 27-му кілометрі; у 2-му томі; на 4-му малюнку; 2-га редакція; 4-те видання; у 40-ві роки; у 70-ті роки.*

Порядкові числівники, передані римськими цифрами, не мають літерних нарощень: *X поверх; III під'їзд; XXI сторіччя.*

Якщо дві цифри на позначення порядкових числівників поєднані тире, то літерне нарощення вживають тільки після другої цифри, за умови що відмінкове закінчення обох числівників однакове: *у 3 — 8-му пунктах угоди; до 1 — 5-го томів.* Нарощення буде в кожній цифри, коли закінчення порядкових числівників різні: *Події розгорталися наприкінці 20-х — у 30-ті роки минулого сторіччя.*

Катерина Городенська